

SIĞRI-GÜRBÜZ

AKADEMİK BAŞARI VE KİŞİLİK İLİŞKİSİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Ünsal SIĞRI¹
Sait GÜRBÜZ²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları ile beş faktörlü kişilik özellikleri arasındaki olası ilişkileri incelemektir. Çalışmanın örneklemi, Ankara ve İstanbul'da bulunan iki devlet üniversitesindeki 458 öğrenciyi (284'ü erkek, 174'ü kadın) kapsamaktadır. Araştırmada incelenen kişilik özellikleri, Beş Faktörlü Kişilik Kuramı'na dayalı olarak yazında mevcut olan envanterlerden istifade edilerek geliştirilen bir ölçek vasıtasıyla, öğrencilerin akademik başarıları ise genel not ortalamaları temel alınarak ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, beş faktörlü kişilik özelliklerinden dışa dönüklük haricinde, sorumluluk, uyumluluk, duygusal denge ve açıklık faktörlerinin akademik başarı ile olumlu yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Tüm değişkenlerin çoklu regresyon modelinde ele alınmasıyla, sorumluluğun akademik başarıyı yordayan en önemli özellik olduğu ve bunu açıklık özelliğinin izlediği görülmüştür. Buna ilave olarak, bu çalışma ile geliştirilen beş faktörlü kişilik ölçeğinin psikometrik özelliklerinin kısmen tatmin edici düzeyde olduğu ve ileriki çalışmalarda kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beş Faktörlü Kişilik Kuramı, Akademik Başarı, Üniversite Öğrencileri

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY AND ACADEMIC SUCCESS: A STUDY ON UNDERGRADUATES

ABSTRACT

The purpose of present study was to examine the relationships between Five-Factor model of personality and academic achievement of undergraduates. The sample of the study is composed of total 458 undergraduate students (284 male, 174 female) from two state universities in Ankara and Istanbul, Turkey. Personality was assessed using the personality questionnaire developed by the researchers based on Five Factor Model. Academic achievement of undergraduates was calculated via students' grade point average (GPA) that was computed based on participants' grades for the previous semesters. Among personality traits (measured by self-reports), except extroversion, the other traits, conscientiousness, agreeableness, and emotional stability, and openness correlated positively with academic achievement (or GPA). However, when all measured variables were entered together into a regression model, conscientiousness was the strongest predictor of academic achievement, being followed by openness. Also, results indicated that the psychometric properties of the developed scale for present study were found to be partially satisfactory and might be used to evaluate personality traits in future studies.

Keywords: Five - Factor Model of Personality, Academic Achievement, Undergraduates.

¹ Doç.Dr., KHO, Dekanlık, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon A.B.D., usigri@kho.edu.tr

² Yrd.Doç.Dr. KHO, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Svn.Ynt. A.B.D., sgurbuz@kho.edu.tr

Makalenin geliş tarihi: 17.03.2011 Kabul tarihi: 07.06.2011

1. GİRİŞ

Kişilik, çalışma ve sosyal ortamlarda birey davranışlarının önemli bir belirleyicisidir. Bireylerin fizyolojik, zihinsel ve ruhsal özelliklerinin toplamı olan kişiliğin ölçülmesinde kullanılan temel araç kişilik testleridir. Bu amaçla farklı boyutları ölçtüğü iddia edilen çeşitli kişilik testleri içerisinde, akademik ve iş dünyasında geniş çapta kabul gören ve en fazla kullanılanlardan birisi Beş Faktörlü kişilik modelidir. Bu model, *sorumluluk (conscientiousnes)*, *uyumluluk (agreeableness)*, *duygusal denge (emotional stability)*, *açıklık (openness)*, *dışa dönüklük (extroversion)* olmak üzere beş temel boyuttan oluşmaktadır (Costa, vd., 1991; McCrae ve Costa, 1987).

Sosyal psikoloji başta olmak üzere, birçok alanda kişilikle ilgili çeşitli araştırmalar yapılmakta ve bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerinin; bireysel, örgütsel ve çevresel değişkenlerle ilişkili olduğu kabul edilmektedir. Örneğin, insan kaynakları yönetiminin bir işlevi olan işgören seçiminde, adayların işe ve örgüte uyumlu olan kişilik özellikleri taşıması arzu edilmektedir. Yine yapılan çalışmalar kişilik özelliklerinin; iş performansı, kariyer, yönetim stratejileri, liderlik, örgütsel değişim, örgütsel vatandaşlık, gibi değişkenlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Abu Elanain, 2007; Bernerth, vd., 2007; Yelboğa, 2006; Lim ve Ployhart, 2004; Vakola, vd., 2004; McCormack ve Mellor, 2002; Guthrie, vd., 1998; Leung ve Bozionelos, 2004).

Kişiliğin ilişkilendirildiği kavramlardan birisi de “başarı” kavramıdır. Başarı genel olarak, “kişinin yetenek ve yetismeye bağlı olarak gösterdiği ansal ya da eylemsel etkinliklerinin olumlu ürünü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Akademik başarı ise bir eğitim veya öğretim kurumunda, okutulan derslerde geliştirilen ve öğrenciler tarafından takdir edilen notlarla ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerdir (Carter ve Good, 1973). Bazı araştırmacılar tarafından bireylerin eğitim ve iş hayatında başarılı olabilmeleri için, bilişsel yetenekler yanında belirli kişilik özelliklerine de sahip olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bu kapsamda, kişilik özelliklerinin öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkili olduğu yönünde, son yıllarda yabancı yazında yapılan bazı araştırmalar dikkati çekmektedir (Poropat, 2009; Laidra, vd., 2007; Chamorro-Premuzic ve Furnham, 2003a).

Kişiliğin tanımı üzerinde araştırmacılar arasında mutabakat olmamakla birlikte kişiliğin; insanların davranışlarını etkileyen tutarlı özellikler olduğu yönünde görüş birliği vardır (Mount, vd., 2005: 448). Kişilik; farklı durumlarda sergilenen davranışları açıklayan, kişiler arasında

SIĞRI-GÜRBÜZ

yaşanan, tecrübeye dayanan, bireysel farklılıklar ile duygusal tutumlardaki ve tarzlardaki farklılıklar olarak tanımlanabilir (McCrae ve Costa, 1991: 37). Çevrede olup biten olaylara karşı insanlar farklı tepkiler vermesinden hareketle kişilik, bireylerin zaman içerisinde birbiriyle uyum içinde olan ve benzerlik gösteren duygu, düşünce ve davranış kalıplarıdır. Kişilik, bireylerin davranışlarının gerekçelerini açıklar ve kim olduğumuz sorusunun cevabını verir (Mount vd., 2005: 449).

2. BEŞ FAKTÖRLÜ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ YAKLAŞIMI VE AKADEMİK BAŞARI İLE İLİŞKİSİ

Beş Faktörlü kişilik modeline ilişkin çalışmaların, özellikle 1980'li yılların sonlarından itibaren artarak devam ettiği, alan yazındaki çalışmalardan anlaşılmaktadır. Beş Faktörlü modelin geçerliliğine yönelik deliller sunan, farklı yapılardan yaklaşan (Goldberg, 1981), farklı araçlar kullanan (Conley, 1985; Costa ve McCrae, 1988), farklı kültürlerde uygulanan (Bond vd., 1975; Noller, Law vd., 1987) pek çok araştırma yürütülmüştür (Barrick ve Mount, 1991: 3). Buna rağmen Beş Faktörlü modele bazı yönlerden karşı çıkan araştırmacılar olmuştur. Briggs (1989) ve John (1989) boyutların doğrulukla belirlenmediğini düşünmekte, diğer bazı araştırmacılar da benzer şekilde oldukça karmaşık bir olgu olan kişilik için beş faktörden daha fazlasına ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler. Hogan (1983) kişiliğin; sosyallik, tutku, uyum sağlama, uyumlu olma, tedbirli olma, zekâ'dan oluşan altı boyutu olduğunu savunmaktadır (Barrick ve Mount, 1991: 3). Karşı görüşlere ve eleştirilere rağmen Beş Faktörlü Modeli alanda geniş kabul görmüş ve son yıllarda yapılan birçok araştırmada ilişkiyi açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre kişiliği oluşturan beş temel faktör şu şekildedir;

Dışadönüklük: Bu boyutun temelinde heyecanlı, neşeli, konuşkan, girişken ve sosyal olma gibi özellikler bulunmaktadır. Dışadönükler; olumlu, topluluk içine girmeyi seven, kendine güvenen, sosyal ve girişken bireylerdir. Buna karşın içedönükler; kapalı, yalnız kalmayı seven, mesafeli, çekingen, sessiz kimselerdir (Costa vd., 1986: 641).

Uyumluluk: Bu boyut, başkalarıyla uyumlu ve geçimli olma eğilimi ile ilgilidir. Uyumluluğu yüksek olanlar yardımsever, merhametli, kolay aldanan, dürüst, işbirliğine açık ve sıcakkanlı kişileri iken; uyumluluğu düşük olanlar, geçimsiz, kaba, şüpheli, rekabetçi, soğuk, kavgacı ve işbirliği yapmayan kişiler olarak bilinmektedir (Costa vd., 1986:641).

SIĞRI-GÜRBÜZ

Sorumluluk: Özdisiplin kavramı olarak da ifade edilen bu özellik, başarı yönelimlilik ve iç disiplinle ilgilidir. Sorumluluğu yüksek kişiler; sorumluluk sahibi, disiplinli, dikkatli, başarma duygusu yüksek, düzenli ve kararlı kimselerdir (Costa ve McCrae, 1995). Sorumluluk düzeyi düşük kişiler ise kolaylıkla dikkati dağılan, düzensiz ve tembel bireyler olarak değerlendirilmektedir (Robbins ve Judge, 2007: 110).

Duygusal denge: Nevrotiklik olarak da adlandırılan bu özellik bireyin strese karşı koyabilme yeteneği ile ilgilidir. Duygusal dengesi yüksek olanlar sakin, kendine güvenen, sabırlı ve strese karşı toleranslı olma eğiliminde iken; duygusal dengesi düşük ya da nevroitik olanlar sinirli, endişeli, karamsar ve güvensiz ve kendisiyle uğraşan bireyler olma eğilimindedirler (Robbins ve Judge, 2007: 110). Duygusal sıkıntı yaşayan ve duyguları aşırı değişiklik gösterenler, nevroitik bireylerdir (Burger, 2006: 255). Costa ve McCrae (1995) nevroitikliğin temelinde; kaygı, öfke ve kızgınlık, karamsarlık, depresyon ve hassaslık gibi sıfatların bulunduğu işaret etmişlerdir.

Gelişime açıklık: Son kişilik özelliği olan gelişime açıklık boyutu, kişinin yeniliklere açık olması, güçlü bir hayal gücüne sahip olması, yeni görüşleri kabul etmesi ve çok yönlü düşünebilmesi gibi özelliklerle ilgilidir. Açıklık özelliğine sahip olanlar zeki, meraklı, alışılmışın dışında, orijinal ve bağımsız düşünceleriyle bilinirler (Barrick ve Mount, 1991:19). Buna karşılık gelişime açık olmayanlar ise sıradan ve aşına olduklarıyla muttu olan ve gelenekçi kimselerdir (Robbins ve Judge, 2007: 110).

Beş Faktörlü kişilik özellikleri yaklaşımı zaman içerisinde bilim dünyasında kabul gördükçe, özellikle çalışanların kişilik tiplerinin iş yaşamındaki davranışlarıyla olan ilişkisini araştırmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu modelin yönetim/organizasyon ve örgüt psikolojisi alanında da çok yaygın olarak kullanıldığı söylenebilir. Örneğin kariyer, yönetim stratejileri, lider-izleyici ilişkisi, etkili liderlik, örgütsel değişim, örgütsel vatandaşlık, dönüştürücü liderlik (Guthrie vd., 1998; Bernerth vd., 2007; Vakola vd., 2004; McCormack ve Mellor, 2002; Leung ve Bozionelos, 2004; Abu Elanain, 2007; Lim ve Ployhart, 2004) ayrıca örgütsel adalet (Shi vd., 2009), motivasyon (Sung ve Choi, 2009), kişiler arası çatışma yönetimi (Basım vd., 2009) ve grup içi liderlikle (Hirschfeld vd., 2008) kişilik arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasında beş faktörlü kişilik modelinin kullanıldığı görülmektedir (Erkuş ve Tabak, 2009: 217).

SIĞRI-GÜRBÜZ

Barrick ve Mount (1991), beş faktörlü kişilik özellikleri modeli ve iş performansı arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında, iş performansını; iş yeterliği, eğitim yeterliği, personel bilgisi faktörleri altında beş farklı meslek grubunda ele almıştır. Araştırmanın sonucunda *özdisiplin* kişilik boyutunun, bütün meslek gruplarında performans faktörleri ile tutarlı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Türkiye’de yapılan çalışmalardan biri olan Tok ve Morali’nin (2009) Beş Faktörlü kişilik özellikleri ve duygusal zekânın beden eğitimi öğrencilerinin akademik başarılarını nasıl etkilediğine yönelik yaptıkları araştırmanın sonucuna göre; *gelişime açıklık* ve *özdisiplin* ile akademik başarı arasında pozitif ilişki, *nevrotiklik* ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Yine Lievens ve arkadaşlarının (2002), tıp öğrencileri üzerinde öğrencilerin beş faktörlü kişilik özellikleri ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik yaptıkları çalışmanın sonucunda, *özdisiplinin* öğrencilerin yılsonu notlarını yordadığı sonucuna varılmıştır. Gray ve Watson’un (2002) uyku, akademik başarı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya yönelik Iowa Üniversitesi öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmanın sonucunda *özdisiplinin* ve özellikle özdisiplinin alt unsurlarından olan *başarı için çabalamak* özelliğinin, başarıyı yordadığı sonucuna varılmıştır. Musgrave-Marquart ve arkadaşları (1997), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmanın sonucunda *nevrotiklik*, *gelişime açıklık*, *uyumluluk* ve *özdisiplin* ile akademik performans arasında olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buradan yola çıkılarak Beş Faktörlü kişilik özelliklerinin öğrencilerin akademik performanslarını yordamada kullanılabileceği ve faydalı sonuçlar elde edilebileceği ileri sürülebilir.

Yazında yer alan araştırmalar beş faktörlü kişilik faktörlerinden, özellikle *açıklık* ve *sorumluluk* boyutunun akademik performans ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Chamorro-Premuzic ve Furnham, 2003a, 2003b; Digman ve Takemoto-Chock, 1981; Diseth, 2003; McCrae, 1987). *Sorumluluk* faktörünün; bireye belli bir ders çalışma disiplini ve sınavlara dikkatli bir şekilde hazırlanma alışkanlığı kazandırması nedeniyle, akademik başarının güçlü bir belirleyicisi olduğu tespit edilmiştir (Furnham vd., 2006; Barrick ve Mount, 1991; De Raad, 1996; Diseth, 2003; Goff ve Ackerman, 1992). Genel not ortalaması (*Grade Point Average*) ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi araştıran Musgrave-Marquart ve arkadaşları (1997), yine *sorumluluk* faktörünün akademik başarının önemli bir öncülü olduğu bulmuştur.

SIĞRI-GÜRBÜZ

McCrae ve arkadaşları (1993) ise *açıklık* faktörünün üniversite öğrencilerin akademik başarıları ile olumlu ilişki içinde olduğu saptamışlardır. *Açıklık* faktörü ile akademik başarı arasındaki ilişki Diseth (2003) tarafından yapılan çalışmaya ile de ortaya konulmuştur. *Uyumluluk* faktörü ile akademik başarı arasında olumsuz yönde ilişki olduğu yönünde araştırma sonuçları bulunmaktadır (Diseth, 2003; McCrae, 1987). McKenzie (1989) ise *dışa dönüklük* ile akademik başarı arasında olumsuz, *duygusal denge* ile akademik başarı arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. *Dışa dönüklük* ile akademik başarı arasında olumsuz ilişkinin muhtemel nedeni, dışa dönük öğrencilerin kişilerarası etkileşimlerinin diğerlerine nazaran daha fazla olduğu ve yüksek dışa dönüklük özellikleri taşıyanların sosyal faaliyetlere, ders çalışmaya göre daha fazla zaman ayırmaları olarak ifade edilmektedir (McCown ve Johnson, 1991). Çok yakın bir zamanda, Poropat (2009) tarafından yapılan ve 70 000 denekten oluşan meta analiz çalışmasında, akademik başarı ile *uyumluluk*, *açıklık* ve *sorumluluk* faktörleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kişilik özellikleri ile akademik performans arasındaki ilişki konusunda yabancı yazında birçok çalışma olmasına rağmen, Türk örnekleminde kişilik özellikleri ile üniversite öğrencilerin akademik başarılarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yukarıda yürütülen tartışmaların ışığında planlanan bu araştırmanın temel amacı; üniversite öğrencilerinin sahip oldukları kişilik özelliklerinin akademik başarı ile olan muhtemel ilişkisinin araştırılmasıdır. Bu çalışmanın, kişilik - akademik başarı ilişkisini, Türk örnekleminde üzerinde inceleyerek, bu konuda yapılan önceki çalışmaların kapsamını genişletmesi bakımından ilgili yazına katkı sağlayacağı beklenmektedir. Ayrıca, akademik başarı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi, kişilik testlerinin öğrencilere verilen rehberlik ve danışmanlıklarda kullanılan önemli araçlar biri olması itibarıyla de önem arz etmektedir.

5. YÖNTEM

5.1. Örneklem

Araştırma örneklemini, Ankara ve İstanbul'da bulunan iki devlet üniversitesinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından tesadüfi olarak seçilen 550 öğrenci oluşturmaktadır. Toplam 550 soru formu

SIĞRI-GÜRBÜZ

deneklere dağıtılmış, bunlardan 458 adedi çalışmanın örnekleme kapsamında geri dönmüş olup, geri dönüşüm oranı % 83,2'dir. Deneklerin yaşları 20 ile 32 yıl arasında değişmektedir ($X=21,3$, $SS=2.40$). Örneklemin % 62,1'i erkek ($n=284$), % 37,9'u ($n=174$) kızdır. Araştırmanın örnekleme metropol üniversitelerinden açısından yanlılık taşımakla birlikte, deneklerin çocukluk dönemlerinin küçük kasabalarda ya da kırsal bölgelerde geçirmiş olması, bu durumun önemli bir kısıt olmayacağına işaret etmektedir.

Soru formları, araştırmacılar tarafından deneklere ders bitiminde gönüllük esasına göre dağıtılmıştır. Araştırmacının amacı ve önemi konusunda kısa bir bilgi verilerek, ölçek maddelerini içtenlikle yanıtlamaları amacıyla öğrenciler güdülendirilmiştir. Deneklerin doldurulan soru formlarının en geç bir hafta içinde, belirlenen bir irtibat noktasına (İlgili bölümdeki bir araştırma görevlisi) bırakmaları istenmiştir. Katılımcıların dönem sonu ağırlıklı kredi ortalamalarını okul kayıtlarında elde edebilmek maksadıyla, soru formlarına isimlerini yazmaları söylenmiştir.

5.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplam yöntemi olarak anket tekniği (soru formu) tercih edilmiştir. Anketin birinci bölümünde deneklerin yaş, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm gibi demografik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise kişilik özelliklerine ilişkin ölçek yer almaktadır.

Kişilik Özellikleri Ölçeği: Yazında, Beş faktörlü kişilik modelinin tanımladığı kişilik özelliklerini ölçmek için birçok ölçek aracı geliştirilmiştir. Bu araçlardan en kapsamlısı ve birçok ülkede yaygın olarak kullanılan Costa ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ve 240 maddeden oluşan NEO Kişilik Envanteri (NEO-PI-R)'dir. Söz konusu model temel alınarak, Türk örnekleme üzerinde benzer envanterlerin geliştirildiği bilinmektedir. Örneğin; Somer ve arkadaşları (2000; 2001) tarafından, 220 maddeden oluşan Beş Faktör Kişilik Envanterinin geliştirilmesi çalışması yapılmıştır. Gülgöz (2002) tarafından yapılan çalışmada Beş Faktörün faktör yapılarından üretilmiş NEO-PI-R'in Türkçe versiyonunun, orijinal faktör yapısına uygun olduğu bulunmuştur. Ayrıca Bacanlı ve arkadaşları (2009) Beş Faktörlü kuramdan yola çıkarak, bu faktörlere uygun 40 sıfat çiftinden oluşan, iki uçlu bir ölçek geliştirilmişlerdir.

Bu çalışmada kullanılmak üzere, araştırmacılar tarafından Beş faktörlü kişilik modeli dikkate alınarak, yukarıda belirtilen Türk örnekleminde yapılan araştırmalar sonucunda ortak kabul gören sıfatlardan yola çıkarak 66 maddeden oluşan bir kişilik envanteri oluşturulmuştur. Envanterde,

SIĞRI-GÜRBÜZ

katılımcıların kolayca cevaplayacağı şekilde, çeşitli kişilik özelliklerine ilişkin durumsal cümleler türetilmiştir. Her bir maddenin ölçülmesinde, 1 ile 4 arasında değişen dört basamaklı Likert tipi (Tamamen katılıyorum = 4, hiç katılmıyorum = 1) ölçek kullanılmıştır. Bu kapsamda, *Sorumluluk* boyutu; öz denetim ve düzenlilik (Örn. madde: “Hoşuma gitmese bile yaptığım işleri yarım bırakmam; tamamlarım”); *Uyumluluk* boyutu, yardımseverlik ve alçak gönüllülük (Örn. madde: “Benden farklı öğrenci arkadaşlarımla rahatlıkla geçinebilirim”); *Duygusal denge* boyutu, sabırlı olma ve tutarlılık (Örn. madde: “Haksız yere eleştirildiğimde soğukkanlılıkla kendimi savunurum.”); *Açıklık boyutu*, yeniliğe açıklık ve meraklı olma (Örn. madde: “Gideceğim istikamete ulaşmak için alternatif yollar olmasına rağmen, sürekli aynı yolu tercih ederim”, Ters) ve *Dışadönüklük* boyutu, girişkenlik ve sosyallik (Örn. madde: “Seyahatlerimde yanıma oturan aynı yaştaki hemcinslerimle genellikle sohbet etmeyi tercih ederim”.) alt boyutlarını kapsayacak şekilde toplam 66 maddeden oluşmaktadır.

Daha sonra bu maddeler, kapsam ve görünüm/yüzeysel geçerlilik açısından değerlendirilmek üzere uzman görüşüne sunulmuştur. Ölçek maddeleri, konuda uzman üç akademisyen ve bir psikolog tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, bazı ifadelerde küçük değişiklikler yapılmış ve 8 ifadenin de ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Nihai olarak 58 ifadeden oluşan ölçek anket formu haline getirilerek deneklere dağıtılmıştır.

Akademik Başarı Ölçümü: Öğrencilerin akademik başarısının tespiti edilmesinde objektif (sayısal) veriler esas alınmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın yapıldığı dönemden önceki akademik dönemlerde alınan dönem sonu ağırlıklı kredi ortalamaları, okul kayıtlarından elde edilmiştir. Kredi ortalamaları, analizlerde sorun yaratmaması için, dörtlü not sistemine dönüştürülerek sürekli değişken şekline getirilmiştir.

Araştırmada kullanılan kişilik ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular keşifsel (exploratory) faktör analizi ve Cronbach Alfa katsayısı ile ortaya konmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin kişilik faktörlerine ve akademik başarılarına ait ortalamaları, standart sapmaları ve değişkenler arası korelasyonları hesaplanmış ve ardından kişilik faktörlerinin akademik başarıyı yordamasını gösteren çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

SIĞRI-GÜRBÜZ

6. BULGULAR

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular kapsamında; öncelikle temel boyutlar halinde ölçek madde analizine tabi tutularak, düzeltilmiş madde toplam korelasyonları (Corrected Item-Total Correlation), madde çıkarıldığında Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı ve ölçek varyansları bakımından incelenmiştir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri 0.2'nin altında kalan ve çıkarıldığında Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısını artıran bazı ifadeler çıkarılmıştır. Müteakiben ölçek, keşifsel (exploratory) faktör analizine tabi tutularak, temel bileşenler analizi (Principle component) yöntemi ve oblique döndürme tekniği ile yapı geçerliliği incelenmiştir.

Faktör yükleri birbirine yakın olan ya da birden fazla faktörde yüklenme eğilimi gösteren maddelerin olması durumunda "oblique döndürme" tekniğine başvurulmuştur. Döndürme tekniği olarak varimax eksen dönüştürmesi (varimax rotation) yerine oblique döndürme tekniğinin tercih edilmesinin temel nedeni, kişilik özellikleri arasındaki ilişki olması ve oblique döndürme tekniğinin de buna uygun olmasıdır. Özdeğerlerin 1'den büyük olması durumunda faktörlerin oluşması sağlanmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett test değerleri, ölçeklerin faktör analizine uygunluğu, örneklem büyüklüğünün yeterliliği ve verilerin normal dağılımda olup olmadığını saptamak amacıyla yapılmıştır. Keşifsel faktör analizi sonucunda, faktör yük değerleri 0,3'ün altında kalan, çapraz yüklenme eğilimi gösteren ve beklenen alt boyut altında yüklenmeyen bazı maddelerin (Toplam 15 madde) ölçekten çıkarılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Keşifsel faktör analiz sonuçları kapsamında, faktör yük değerleri, açıklanan varyans değerleri Tablo-1'de verilmiştir.

Beş temel boyut bazında yapılan Tablo-1'deki analizler incelendiğinde, *sorumluluk* boyutu; *özdenetim* ve *düzenlilik* alt boyutları altında, faktör yükleri .404 ile .747 arasında değişen toplam 10 maddeden oluşmakta ve açıkladığı toplam varyans yüzdesi % 39.998'dir. Benzer şekilde *uyumluluk* boyutu; *yardımlaşma* ve *alçak gönüllülük* alt boyutları altında, faktör yükleri .348 ile .789 arasında değişen toplam 9 maddeden oluşmakta ve varyans yüzdesi % 37.623'dir. *Duyusal denge* boyutunda yer alan maddeler, beklendiği gibi *tutarlılık* ve *sabırlı olma* alt boyutlarında yüklenmemiş, tek faktör altında toplanmıştır. 9 maddenin faktör yükleri .412 ile .637 arasında değişmekte olup, açıkladıkları varyans yüzdesi, 28.690'dir. Benzer durum, *açıklık* boyutu için de söz konusudur. Beklenenin aksine bu boyuttaki maddelerin *yeniliğe açık olma* ve *meraklı olma* boyutları altında ayrışması sağlanamamış ve *açıklık* boyutunun tek faktörlü bir

SIĞRI-GÜRBÜZ

yapıda olduğu tespit edilmiştir. Beş maddeden oluşan *açıklık* boyutundaki maddelerin faktör yükleri .378 ile .749 arasında değişmekte olup, açıkladığı varyans yüzdesi % 39.046'dır. Son olarak, *dışa dönüklük* boyutu; *sosyallik* ve *girişimci olma* alt boyutları altında, faktör yükleri .412 ile .757 arasında değişen toplam 9 maddeden oluşmakta ve açıkladığı toplam varyans yüzdesi % 44.067'dir. Genel olarak bakıldığında, beş faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin ve açıklanan varyans yüzdelilerinin kabul edilen sınırların üzerinde olduğu söylenebilir.

Faktör analizi sonucunda nihai olarak elde kalan maddelerin boyut bazında, Cronbach Alfa cinsinden içsel tutarlılık katsayılarına bakılarak, güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Tablo-2'de verilen güvenilirlik bulguları incelendiğinde; *açıklık* boyutu dışında tüm boyutların yazında kabul gören sınır olan .70 değerine (Nunnally, 1978) yakın olduğu görülmektedir. *Açıklık* boyutunun güvenilirlik değeri (.59), diğer boyutlara göre göreceli olarak düşüktür. Bunun olası nedenlerinden birisi, bu boyutta az sayıda maddenin yer alması olabilir. İkinci bir neden, açıklık boyutunun kültürler arası çalışmalarda sorunlu bir boyut olmasıdır. Ancak bazı yazarlara (Hair vd, 1998) göre güvenilirlik için alt sınırın .60 olabileceği de göz önüne alındığında, diğer tutum ölçeklerine göre geliştirilmesi oldukça zor olan kişilik envanteri için bu sonuç normal sayılabilir. Ayrıca, toplam 43 maddeden oluşan tüm ölçeğin güvenilirlik değerinin .70 değerinin oldukça üzerinde olması, ölçeğin genel güvenilirliğinin tatminkâr seviyede olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişilik faktörlerine ve akademik başarılarına ait ortalamaları, standart sapmaları ve değişkenler arası korelasyonlar Tablo-3'de verilmiştir. Tablo-3 incelendiğinde, katılımcıların Beş Faktörlü kişilik boyutlarından en yüksek ortalama (*Ort.*: 3.08) *dışa dönüklük* faktörüne ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise *açıklık* faktörüne (*Ort.*: 2.70) aittir. Genel olarak, katılımcıların kişilik faktörlerine ilişkin ortalama puanlar 3'ün üzerindedir. Kişilik faktörlerinin kendi aralarındaki ilişki incelendiğinde, boyutların birbirleri ile olan korelasyon katsayıları $r = .170$ ile $r = .510$ ($p < .01$) arasında değişmekte olup en yüksek korelasyon *dışa dönüklük* ile *sorumluluk* boyutu arasındadır. Akademik başarı, *duygusal denge* dışında diğer kişilik faktörleri ile düşük düzeyde, ancak anlamlı derecede ilişkilidir. Akademik başarı ile en yüksek ilişkili olan faktör *sorumluluk* faktörü ($r = .199$, $p < .01$) iken, en düşük ilişkili faktör *dışa dönüklüktür* ($r = .119$, $p < .05$).

SIĞRI-GÜRBÜZ

Tablo 1. Keşifsel Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve alt boyutlar									
Madde	Sorumluluk	Uyumluluk	Duygusal denge	Açıklık	Dışa dönüklük				
1. Ozdene7	,718								
2. Ozdene3	,631								
3. Ozdene8	,589								
4. Ozdene6	,526								
5. Duzen2	,747								
6. Duzen9	,656								
7. Duzen1	,581								
8. Duzen7	,476								
9. Duzen3	,413								
10. Duzen6	,404								
11. Yardım10		,695							
12. Yardım9		,628							
13. Yardım5		,588							
14. Yardım7		,572							
15. Yardım8		,475							
16. Yardım1		,395							
17. Alcgon2			,789						
18. Alcgon4			,655						
19. Alcgon6			,550						
20. Alcgon1			,348						
21. Sabir12			,637						
22. Tutar6			,600						
23. Tutar8			,580						
24. Tutar5			,561						
25. Sabir2			,532						
26. Sabir14			,519						
27. Sabir7			,507						
28. Tutar3			,432						
29. Tutar10			,412						
30. Yacik1				,749					
31. Yacik2				,717					
32. Yacik3				,625					
33. Yacik4				,585					
34. Merak9				,378					
35. Sosyal3					,735				
36. Sosyal6					,666				
37. Sosyal2					,641				
38. Sosyal4					,637				
39. Sosyal1					,412				
40. Ozguv3								,757	
41. Ozguv4								,694	
42. Ozguv8								,619	
43. Ozguv2								,569	
Açıklanan Varyans Yüzdesi	20,196	19,792	21,531	16,092	28,690	39,046	23,272	20,795	
Toplam Boyut Varyans Yüzdesi	39,988		37,623				44,067		

SIĞRI-GÜRBÜZ

Tablo 2. Cronbach Alfa Güvenilirlik Değerleri

Değişkenler	Madde sayısı	Madde toplam korelasyon aralığı	Cronbach Alfa
Sorumluluk	10	.24-.46	.72
Uyumluluk	9	.27-.42	.70
Duygusal Denge	10	.26-.44	.68
Açıklık	5	.20-46	.59
Dışa dönüklük	9	.25-.47	.70
Tüm ölçek	43		.84

Tablo 3. Değişkenlere ait Ortalamalar, Standart Sapma ve Pearson Korelasyon değerleri

Değişkenler	Ort.	S	1	2	3	4	5
1. Sorumluluk	2,83	,530					
2. Uyumluluk	2,90	,458	.500**				
3. Duygusal Denge	2,74	,501	.187**	.317**			
4. Açıklık	2,70	,638	.287**	.206**	.170**		
5. Dışa dönüklük	3,08	,456	.404**	.414**	.510**	.208**	
6. Akademik Başarı	2,73	,562	.199**	.125**	.078	.157**	.119*

* $p < .05$, ** $p < .01$.

Akademik başarıyı yordayan kişilik faktörlerini belirlemek üzere, hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo-4'de verilmiştir. Regresyon analizinin birinci adımında demografik değişkenler, ikinci adımda ise kişilik değişkenleri analize alınarak, demografik değişkenlerin etkileri kontrol edilmiştir. Tablo-4 incelendiğinde; birinci aşamada analize dahil edilen demografik değişkenlerin akademik başarının belirleyicisi olmadığı görülmektedir. İkinci aşamada analize dâhil edilen beş faktörlü kişilik özelliklerinin ise R^2 değerini 0,014'den 0,052'ye yükselttiği görülmektedir. Başka bir ifade ile demografik değişkenler kontrol edildikten sonra beş faktörlü kişilik değişkenlerinin modeldeki varyansın % 5,2'sini açıkladığı tespit edilmektedir. Her bir kişilik özelliğinin tek başına modele katkıları incelendiğinde, üniversite öğrencilerin akademik başarısını yordayan kişilik özelliklerinin *sorumluluk* ve *açıklık* olduğu ortaya çıkmıştır. *Sorumluluk* faktörü akademik başarıyı en çok yordayan kişilik boyutudur. *Sorumluluk* faktörünün ($\beta = .160$, $p < .01$), *akademik başarıyı* yordama gücünün, *açıklık* faktörüne ($\beta = .091$, $p < .05$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. *Uyumluluk*, *duygusal denge* ve *dışa dönüklük* faktörlerinin akademik başarıyı anlamlı derecede yordamadığı anlaşılmaktadır.

SIĞRI-GÜRBÜZ

Tablo 4. Kişilik Faktörlerinin Akademik Başarıyı Yordamasını Gösteren Çoklu Regresyon Analiz Tablosu

Yordayan değişkenler	R	R ²	F	β	t
Cinsiyet				-.019	-.230
Yaş	.164	.014	2.072	.012	-.196
Sorumluluk				.160	2.698**
Uyumluluk				.013	.238
Duygusal Denge	.228	.052	4.954**	.019	.314
Açıklık				.091	2.135*
Dışa Dönüklük				.028	.394

* $p < .05$, ** $p < .01$.

7. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, kişilik özellikleri ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi, Türk örneklemini üzerinde inceleyerek, anılan konuda yapılan önceki çalışmaların kapsamını genişletmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre, Beş Faktörlü kişilik özelliklerinden *sorumluluk* faktörü akademik başarı ile olumlu ilişki içindedir ve akademik başarının en güçlü yordayıcısıdır. Bu bulgu, kişilik özelliklerinin akademik başarı ile ilişkisini konu alan daha önceki araştırmaların sonuçları (Poropat, 2009; Furnham, Zhang ve Chamorro-Premuzic, 2006; Diseth, 2003; Gray ve Watson, 2002; Goff ve Ackerman, 1992; Digman, 1990; McCrae, 1987) ile örtüşmekte olup, odaklanma ve organize olma, planlama ve ev ödevi yapma gibi sorumluluk davranışlarının önemini göstermektedir. Kişilik ve akademik başarı üzerinde yapılan bir çalışmada, organize olma ve güdülenme ile ilgili olan *sorumluluk*, öğrenim sürecindeki en önemli olan özelliktir (De Raad ve Schouwenburg, 1996). Bu sonuca göre; öz disiplin, başarıya duygusu ve düzenli olma gibi sorumluluk özelliklerine sahip olmayan öğrencilerin sınav sonuçlarının olumsuz olacağı muhtemeldir.

Akademik başarı ile ilişkili olan bir başka kişilik faktörü de *açıklıktır*. *Açıklık*, yeni fikirleri kavrama becerisi, meraklı olma ve deneyime açık olma eğilimi ile ilgilidir (Costa ve McCrae, 1992). Önceki çalışmalarda da *Açıklık* faktörü ile akademik başarı arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir (Poropat, 2009; Laidra vd., 2007; Diseth, 2003; McCrae vd., 1993). Kişilik özelliklerinin yordayıcı değişken olarak uygulandığı çoklu regresyon analizi sonucunda, kişilik faktörlerinin tamamı akademik başarıyı % 5,2 oranında yordamaktadır.

SIĞRI-GÜRBÜZ

Diğer taraftan *uyumluluk*, *duygusal denge* ve *dışa dönüklük* boyutlarının üniversite öğrencilerinin akademik başarısını anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir. Poropat (2009); Diseth (2003) ve McCrae (1987) tarafından, *uyumluluk* faktörü ile akademik başarı arasındaki olumsuz yöndeki ilişki; McKenzie (1989) tarafından ise, *dışa dönüklük* ile akademik başarı arasında olumsuz, *duygusal denge* ile olumu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla, araştırmamızın *uyumluluk*, *duygusal denge* ve *dışa dönüklük* faktörlerine yönelik bulgusu, söz konusu araştırma sonuçları ile örtüşmemektedir. Kişilik özellikleri ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırma bulgularının farklılık göstermesinin en önemli nedenlerden birisi örneklem ile ilgilidir. Zira okul ya da öğrenim hayatının evrelerinde başarıyı yordayan farklı kişilik özellikleri olabilmektedir. Örneğin, bu çalışmanın bulgularının da teyit ettiği gibi, Laidra ve arkadaşlarına (2007) göre öğrenim sürecinde *uyumluluk* faktörünün daha çok ilk ve orta öğrenim düzeyindeki okul başarı ile ilişkili iken; *sorumluluk* faktörü ise daha çok, üniversite düzeyindeki akademik başarı ile ilişkilidir.

Türkiye bağlamında, bireylerin kişilik özelliklerini ölçebilmek amacıyla, oldukça sınırlı sayıda test bulunmaktadır. Bunlardan Costa ve arkadaşlarına (1991) ait NEO-PI-R Türkçeye uyarlanmış versiyonunda toplam 240 madde yer almakta iken; Beş Faktörlü kişilik modeli esas alınarak Somer ve arkadaşları (2000; 2001) tarafından geliştirilen test ise 220 madde bulunmaktadır. Her iki testin de oldukça fazla sayıda madde içermesi sayesinde, bireylerin patolojik olmayan kişilik özelliklerini derinlemesine ölçme imkânı vermekle birlikte, kişilik araştırmaları açısından yeterli pratikliği sağladığı söylenemez (Bacanlı vd., 2009: 271). Diğer taraftan, Bacanlı ve arkadaşlarının (2009) beş faktörlü kişilik modelini temel alarak geliştirdikleri test 40 sıfat çiftinden oluşmakta ve diğer iki teste göre, kişilik araştırmaları açısından daha pratik ve katılımcılar tarafından kısa sürede cevaplanabilecek bir ölçüm aracı niteliğinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada ayrıca, psikometrik özellikleri bakımından bazı kısıtları olmakla birlikte, kişilik araştırmalarında kullanılacak ve diğer testlere göre nispeten daha az maddeden oluşan ve denekler tarafından daha kısa sürece cevaplanabilecek bir test geliştirilmiştir.

Bununla birlikte bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. İlk olarak, geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacıyla, sadece öğrencilerden oluşan tek bir örneklem üzerinde uygulama yapılmıştır. Özellikle güvenilirlik açısından diğer boyutlara göre zayıf kalan *açıklık* faktörüne madde ilavesi yapılmasına ihtiyaç olduğu

SIĞRI-GÜRBÜZ

görülmektedir. Bu nedenle, ilgili boyutun psikometrik özelliklerini iyileştirmek ve testin tümünün geçerlik ve güvenilirlik değerlerini teyit etmek için, ölçme aracının öğrenciler dışında farklı bir örneklem üzerinde, ilave yöntemler de (paralel test güvenilirliği, test tekrar yöntemi vb.) kullanılmak suretiyle uygulama yapılmasında fayda bulunmaktadır. Ayrıca, geliştirilen bu envanterin doğrulayıcı (confirmatory) faktör analizi ile test edilerek, Beş Faktörlü modelin toplanan veri ile ne ölçüde desteklendiğinin saptanması uygun olacaktır. İkinci olarak, araştırmanın bulgularının sadece iki devlet üniversitesinde öğrenim gören belirli sayıdaki öğrencilerle sınırlı olduğunu belirtmek gerekir.

Sonuç olarak, *sorumluluk* ve *açıklık* faktörleri akademik başarıyı anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu yönüyle, öğrenim yılları boyunca, kişilik testlerinin öğrencilere verilecek rehberlik ve danışmanlıklar ile mesleki kariyer yönlendirilmelerinde kullanılabilir faydalı araçlar olduğu söylenebilir. Bundan sonraki çalışmalarda genel olan beş faktörlü kişilik özelliklerinin, alt boyutlarını ile akademik başarı arasındaki ilişkinin araştırılması daha detaylı sonuçlara ulaşılabileceğini sağlayabilecektir. Ayrıca, üniversite dışında lise ve ortaokuldaki öğrencilerin başarıları ile kişilik özellikleri ilişkisi, bu alanda araştırılabilir muhtemel konular arasında sayılabilir.

KAYNAKLAR

- Abu Elanain, H.M., 2007. The Five-Factor Model of Personality and Organizational Citizenship Behavior in United Arab Emirates. ***SAM Advanced Management Journal***, 72(3), 47-57.
- Bacanlı, H. İlhan T. ve Aslan, S., 2009., Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). ***Türk Eğitim Bilimleri Dergisi***. 7(2), 261-279.
- Barrick, M.R. ve Mount, M.K., 1991. The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis. ***Personnel Psychology***. 44(1), 1-26
- Basım, H.N. Çetin, F. ve Tabak, A., 2009. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. ***Türk Psikoloji Dergisi***. 63, 20-34
- Bernerth, J.B., Armenakis, A.A., Feild, H.S., Giles, W.F. ve Walker, H.J., 2007. Is Personality Associated with Perceptions of LMX? An Empirical Study. ***Leadership and Organization Development Journal***. 28(7), 613–631

SIĞRI-GÜRBÜZ

- Bond, M.H. Nakazato, H.S. ve Shraishi, D., 1975. Universality and Distinctiveness in Dimensions of Japanese Person Perception. ***Journal of Cross-Cultural Psychology***. 6, 346-355
- Briggs, S.R., 1989. ***The Optimal Level of Measurement For Personality Constructs***, Ed. D.M. Buss ve N. Cantor, *Recent Trends and Emerging Directions*, New York: Springer-Verlag, 246–260
- Burger, J.M., 2006. ***Kişilik***. (Çev. İnan Deniz Erguvan SARIOĞLU), Kaknüs Yayınları, İstanbul,
- Carter, V. ve Good, E., 1973. ***Dictionary of Education***. 4th ed., New York: McGraw Hill Book.
- Chamorro-Premuzic, T. ve Furnham, A., 2003a. Personality Predicts Academic Performance: Evidence From Two Longitudinal Samples. ***Journal of Research in Personality***. 37, 319–338
- Chamorro-Premuzic, T. ve Furnham, A., 2003b. Personality Traits and Academic Examination Performance. ***European Journal of Psychology***. 17, 237-250
- Conley, J.J., 1985. Longitudinal Stability of Personality Traits: A Multitrait-Multimethod Multioccasion Analysis. ***Journal of Personality ve Social Psychology***. 49, 1266-1282
- Costa, Paul T., Catherine M. Busch, , Alan B. Zonderman ve Robert R. McCrae, 1986. Correlations of Mmpi Factor Scales with Measures of the Five Factor Model of Personality, ***Journal of Personality Assessment***, 50 (4), 640-650.
- Costa, P.T., McCrae, R.R. ve Dye, D.A., 1991. Facet Scales for Agreeableness and Conscientiousness: A Revision of the Neo Personality Inventory. ***Personality and Individual Differences***. 12(9), 887-898
- Costa, P.T. ve McCrea, R.R., 1995. Domains and Facets: Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. ***Journal of Personality Assessment***. 64(1), 21-50
- Costa, P.T. ve McCrea, R.R., 1988. From Catalog to Classification: Murray's Needs and the Five-Factor Model. ***Journal of Personality ve Social Psychology***. 55, 258-265
- Costa, T.T. ve McCrae, R.R., 1992. *Revised NEO Personality Inventory Manual*. Odessa: Psychological Assessment Resources,
- De Raad, B., 1996. Personality Traits in Learning and Education: A Review. ***European Journal of Personality***. 10, 185-200
- Digman, J.M. ve Takemoto-Chock, N.K., 1981. Factors in the Natural Language of Personality: Re-Analysis, Comparison, and Interpretation of Six Major Studies. ***Multivariate Behavioral Research***. 16, 149-170

SIĞRI-GÜRBÜZ

- Digman, J.M., 1990. Personality Structure: Emergence of Five-Factor Model. **Annual Review of Psychology**. 41, 417-440
- Diseth, A., 2003. Approaches to Learning, Cognitive Style and Academic Achievement. **Educational Research**. 45, 381-394
- Erkuş, A. ve Tabak, A., 2009. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayiinde Bir Araştırma. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. 23(2), 213-242
- Furnham, A. Zhang, J. ve Chamorro-Premuzic, T., 2006. The Relationship Between Psychometric and Self Estimated Intelligence, Creativity, Personality and Academic Achievement. *Imagination, Cognition and Personality*. 25(2), 119-145
- Goff, M. ve Ackerman, P.L., 1992. Personality-Intelligence Relations: Assessing Typical Intellectual Engagement. **Journal of Educational Psychology**. 84, 537-552
- Goldberg, L.R., 1981. Language and Individual Differences: The Search For Universals, Ed. L. Wheeler, **Review of Personality and Social Psychology**. 141-166,
- Gray, E.K. ve Watson, D., 2002. General and Specific Traits of Personality and Their Relation to Sleep and Academic Performance, **Journal of Personality**. 70(2), 177-206
- Gülgöz, S., 2002. Five-Factor Model and NEO-PI-R in Turkey, in The Five-Factor Model Across Cultures, Ed. R.R. McCrae ve J. Allik, **International and Cultural Psychology**, Kluwer Academic/Plenum Publishers, 1-23,
- Guthrie, J.P. Coate, C.J. ve Schwoerer, C.E., 1998. Career Management Strategies: The Role of Personality. **Journal of Managerial Psychology**. 13(5/6), 371-386
- Hair, J.F. Anderson, R.E. Tahtam, R.L. ve Black, W.C., 1998. **Multivariate Data Analysis**. 5th Ed., NJ: Prentice-Hall International, Englewood Cliffs.
- Hirschfeld, R. Jordan, R. Thomas, M.H. Christopher, H. ve Feild, H.S., 2008. Observed Leadership Potential of Personnel in A Team Setting: Big Five Traits and Proximal Factors As Predictors. **International Journal of Selection and Assessment**. 16(4), 385-402.
- Hogan, R.A., 1983. *Socio-Analytic Theory of Personality*, in *Personality Current Theory ve Research*, Ed. M. Page, Nebraska Symposium on Motivation, Lincoln: University of Nebraska Press, 55-89.
- John, O.P., 1989. **Towards A Taxonomy of Personality Descriptors**, Ed. D.M. Buss ve N. Cantor, Recent Trends and Emerging Directions, New York: Springer- Verlag, 261-271.

- Laidra, K. Pullmann, H. ve Allik, J., 2007. Personality and Intelligence As Predictors of Academic Achievement: A Cross-Sectional Study from Elementary to Secondary School. ***Personality and Individual Differences***. 42(3), 441-451.
- Leung S.L. ve Bozionelos, N., 2004. Five-Factor Model Traits and the Prototypical Image of the Effective Leader in the Confucian Culture. ***Employee Relations***. 26(1), 62-71.
- Lievens, F. Coetsier, P., De Fruyt, P. ve Maeseneer, J., 2002. Medical Students' Personality Characteristics and Academic Performance: A Five-Factor Model Perspective. ***Medical Education***, 36, 1050-1056.
- Lim, B.C. ve Ployhart, R.E., 2004. Transformational Leadership: Relations to the Five-Factor Model and Team Performance in Typical and Maximum Contexts. ***Journal of Applied Psychology***. 89(4), 610-621.
- McCormack, L. ve Mellor, D., 2002. The Role of Personality in Leadership: An Application of the Five-Factor Model in the Australian Military. ***Military Psychology***. 14(3), 179-197.
- McCown, W. ve Johnson, J., 1991. Personality and Chronic Procrastination By University Students During an Academic Examination Period. ***Personality and Individual Differences***. 12, 413-415
- McCrae, R.R. Costa, P.T., 1991. The Full Five-Factor Model and Well-Being. ***Journal of Personality and Social Psychology***. 17(2), 227-232.
- McCrae, R.R. ve Costa, P.T., 1987. Validation of the Five-Factor Model of Personality Across Instruments and Observers. ***Journal of Personality and Social Psychology***, 52(1), 81-90.
- McCrae, R.R., 1987. Creativity, Divergent Thinking and Openness to Experience. ***Journal of Personality and Social Psychology***. 52, 1258-1265.
- McCrae, R.R., Costa P.T. ve Piedmont, R.L., 1993. Folk Concepts, Natural Language and Psychological Constructs: The California Psychological Inventory and the Five Factor Model. ***Journal of Personality***. 61, 1-26.
- McKenzie, J., 1989. Neuroticism and Academic Achievement: The Furneaux Factor. ***Personality and Individual Differences***. 10, 509-515
- Mount, M.K. Barrick, M.R. Scullen, S.M. ve Rounds, J., 2005. Higher-Order Dimensions of the Big Five Personality Traits and the Big Six Vocational Interest Types. ***Personnel Psychology***. 58, 447-478.
- Musgrave-Marquart, D. Bromley, S.P. Dalley, M.B., 1997. Personality, Academic Attribution, and Substance Abuse As Predictors of Academic Achievement in College Students. ***Journal of Social Behavior and Personality***. 12, 501-511.

SIĞRI-GÜRBÜZ

- Noller, P.L. Law, H.A. ve Comrey, L.,1987. Cattell, Comrey, and Eysenck Personality Factors Compared: More Evidence for the Five Robust Factors?. ***Journal of Personality and Social Psychology***. 53, 775-782.
- Nunnally J.C., 1978. ***Psychometric Theory***. 2nd Ed., New York: McGraw-Hill.
- Poropat, E.A., 2009. Meta-Analysis of the Five-Factor Model of Personality and Academic Performance. ***Psychological Bulletin***. 135(2), 322-338.
- Robbins, S. ve Judge, T., 2007. ***Organizational Behavior***, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Shi, J. Lin, H. Wang, L. ve Wang, M., 2009. Linking the Big Five Personality Constructs to Organizational Justice. ***Social Behavior and Personality***. 37(2), 209-222.
- Somer, O. Korkmaz, M. ve Tatar, A., 2000. Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. ***Türk Psikoloji Dergisi***. 17(49), 21-33.
- Somer, O. Korkmaz, M. Tatar, A., 2001. ***Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE)***, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Sung, S.Y. ve Choi, J.N., 2009. Do Big Five Personality Factors Affect Individual Creativity? The Moderating Role of Extrinsic Motivation. ***Social Behavior and Personality***. 37(7), 941-956.
- Tok, S. ve Moralı, S.L., 2009. Trait Emotional Intelligence, the Big Five Personality Dimensions and Academic Success in Physical Education Teacher Candidates. ***Social Behavior and Personality***. 37(7), 921-932.
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, 23 Ekim 2009.
- Vakola, M., Tsaousis I. ve Nikolaou, I., 2004. The Role of Emotional Intelligence and Personality Variables on Attitudes Toward Organizational Change. ***Journal of Managerial Psychology***. 19(2), 88-110.
- Yelboğa, A., 2006. Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. ***İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi***. 8(2), 196-211.